

**NTFR 2012/2528 Familierelatie behoeft
proceskostenvergoeding voor beroepsmatig verleende
rechtsbijstand niet in de weg te staan****Hoge Raad 19 oktober 2012, nr.11/04773**

Belastingjaar/tijdvak	2008	☐ Brondocument
Wetsartikelen	Awb-art. 8:75 Awb-art. 7:15	
Auteur	mr. M.H.W.N. Lammers	
BNB	2012/317	
LJN	BY0531	
ECLI	ECLI:NL:HR:2012:BY0531	

Samenvatting

Belanghebbende, die werd bijgestaan door haar als advocaat werkzame dochter, heeft het beroep inzake een WOZ-beschikking ingetrokken, omdat de gemeente aan haar bezwaren tegemoet was gekomen. Het verzoek om een proceskostenvergoeding is door de rechtbank echter afgewezen, omdat – gelet op de familierelatie, maar ondanks een declaratie – er geen sprake is van door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand. In cassatie houdt deze uitspraak geen stand. De Hoge Raad benadrukt dat de familierelatie niet wil zeggen dat er geen sprake kan zijn van een 'derde' en van 'beroepsmatig verleende rechtsbijstand', zij het dat dit genuanceerder ligt indien de rechtsbijstandverlener tot het huishouden van de belanghebbende behoort. Dan moet in beginsel worden aangenomen dat de rechtsbijstand niet op zakelijke basis is verleend. Hier blijkt echter dat de advocaat niet tot het huishouden van belanghebbende behoort, werkzaam is bij een advocatenkantoor en beroepsmatig rechtsbijstand pleegt te verlenen. Nu voorts geen aanwijzing bestaat dat de rechtsbijstand niet op zakelijke basis is verleend, moet ervan worden uitgegaan dat sprake is van door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand. De Hoge Raad wijst de zaak terug naar de rechtbank. Daarbij geeft de Hoge Raad nog mee dat voor een proceskostenvergoeding er wel rechtsbijstandkosten moeten zijn. Daarbij is het bestuursorgaan aan zet (stelplicht en bewijslast). In dat verband komt het erop aan of op de belanghebbende een verplichting rust of zal komen te rusten om kosten ter zake van de verleende rechtsbijstand te voldoen. Niet is vereist dat ten tijde van de uitspraak van de rechter een declaratie is opgemaakt of dat de kosten ten tijde van die uitspraak al zijn voldaan.
(Cassatieberoep gegrond.)

Feiten

3.1. In cassatie kan van het volgende worden uitgegaan.

3.1.1. Ten aanzien van belanghebbende is bij beschikking de waarde van de onroerende zaak b-straat 1 te R voor het kalenderjaar 2008 vastgesteld.

3.1.2. Na door belanghebbende daartegen gemaakt bezwaar heeft de heffingsambtenaar bij uitspraak de beschikking gehandhaafd. Tegen deze uitspraak heeft belanghebbende beroep ingesteld. Belanghebbende werd daarbij bijgestaan door haar dochter A, advocaat bij B te Q (hierna: de advocaat).

3.1.3. Belanghebbende heeft het beroep vervolgens ingetrokken omdat de heffingsambtenaar aan haar bezwaren tegemoet was gekomen. Tegelijkertijd heeft zij verzocht om een proceskostenvergoeding.

Geschil

3.1.4. De Rechtbank heeft het verzoek als kennelijk ongegrond afgewezen. Daartoe heeft zij overwogen dat gesteld noch gebleken is dat de advocaat kosten aan belanghebbende in rekening heeft gebracht of dat anderszins kosten ter zake van de verleende rechtsbijstand op belanghebbende drukken. Belanghebbende heeft tegen de uitspraak van de Rechtbank verzet gedaan. Daarbij heeft zij een declaratie van de advocaat met dagtekening 8 oktober 2010 overgelegd.

Rechtsoverwegingen

3.2. De Rechtbank heeft het verzet ongegrond verklaard. Zij heeft geoordeeld dat de door de advocaat verleende rechtsbijstand gelet op de familierelatie tussen belanghebbende en de advocaat niet als door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand kan worden beschouwd. Tegen dit oordeel richt zich de klacht.

3.2.1. Bij de beoordeling van de klacht moet worden vooropgesteld dat de zojuist bedoelde familierelatie niet belet dat de advocaat als derde wordt aangemerkt. Die familierelatie behoeft ook niet aan het beroepsmatige karakter van verleende rechtsbijstand in de weg te staan, met dien verstande dat als de rechtsbijstand wordt verleend door een persoon die behoort tot het huishouden van de belanghebbende in beginsel moet worden aangenomen dat deze niet op zakelijke basis is verleend en daarom niet kan gelden als beroepsmatig verleend.

3.2.2. Uit de gedingstukken blijkt dat de advocaat niet tot het huishouden van belanghebbende behoort, werkzaam is bij een advocatenkantoor en beroepsmatig rechtsbijstand pleegt te verlenen. In aanmerking genomen dat de uitspraak van de Rechtbank en de stukken van het geding geen aanwijzing bevatten dat de rechtsbijstand in dit geval niet op zakelijke basis is verleend, brengt een en ander mee dat ervan moet worden uitgegaan dat belanghebbende voor de Rechtbank werd vertegenwoordigd door een derde die beroepsmatig rechtsbijstand verleent. De klacht slaagt derhalve. De zaak dient te worden teruggewezen naar de Rechtbank.

3.3. Met het oog daarop dient nog het volgende te worden opgemerkt.

3.3.1. Voor toekenning bij rechterlijke uitspraak van een vergoeding ter zake van kosten van rechtsbijstand is slechts plaats indien kan worden aangenomen dat aan die bijstand voor de belanghebbende kosten zijn verbonden (vgl. HR 25 april 2008, nr. 43.815, LJN: BD0464, BNB 2008/173 (red.: NTFR 2008/875)).

3.3.2. In beginsel dient de rechter ervan uit te gaan dat aan rechtsbijstand kosten zijn verbonden indien die bijstand door een derde beroepsmatig is verleend. Voor een uitzondering is plaats indien het bestuursorgaan het tegendeel stelt en in geval van betwisting aannemelijk maakt.

3.3.3. Bij de beoordeling of die uitzondering zich voordoet, komt het erop aan of op de belanghebbende een verplichting rust of zal komen te rusten om kosten ter zake van de verleende rechtsbijstand te voldoen. Van een zodanige verplichting is ook sprake indien de rechtsbijstand wordt verleend op basis van no cure no pay (zie HR 7 oktober 2011, nr. 10/05199, LJN: BT6841, BNB 2011/281 (red.: NTFR 2011/2247)).

3.3.4. Anders dan de Rechtbank blijktens haar overweging onder 10 kennelijk voor ogen heeft gestaan, is derhalve niet vereist dat ten tijde van haar uitspraak een declaratie is opgemaakt of dat de kosten ten tijde van die uitspraak al zijn voldaan.

Commentaar

Door de hoogste rechtscolleges (Hoge Raad, Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en Centrale Raad van Beroep) wordt de laatste jaren getracht om steeds meer eenheid aan te brengen in de rechtspraak over de wetsartikelen uit de Awb. Een van die bepalingen is het toekennen van een proceskostenvergoeding als het bezwaar c.q. beroep gegrond wordt verklaard (art. 7:15 Awb en art. 8:75 Awb) of als het bestuursorgaan in beroep alsnog tegemoetkomt aan de grieven van de belanghebbende (art. 8:75a Awb). In dit arrest wijkt de Hoge Raad zeer nadrukkelijk af van de rechtspraak van de andere twee rechtscolleges. Deze laatste zijn van oordeel dat van door een derde verleende rechtsbijstand in de zin van art. 1, aanhef en onderdeel a, Bpb geen sprake is als de derde in een nauwe familierelatie staat tot de belanghebbende. De Hoge Raad nuanceert dit en biedt een opening om ook in dergelijke situaties een proceskostenvergoeding toegekend te krijgen. Daartoe overweegt de Hoge Raad dat in beginsel een vergoeding bij een familierelatie achterwege blijft indien de betrokken bijstandverlener tot het huishouden van de belanghebbende behoort. Is dat niet het geval (beiden hebben een eigen huishouden) dan komt de belanghebbende voor een vergoeding in aanmerking, mits aan de andere voorwaarden is voldaan. Die voorwaarden zijn dat niet alleen de kosten zelf redelijk moeten zijn, maar dat ook het inroepen van rechtsbijstand redelijk moet zijn geweest. Wordt aan deze voorwaarden voldaan, dan heeft de belanghebbende dus recht op een vergoeding van de proceskosten.

Ten aanzien van de vraag of door de belanghebbende kosten zijn gemaakt, lijkt de Hoge Raad een andere verdeling van de bewijslast voor ogen te hebben dan in het verleden. In HR 13 mei 2011, nr. 11/04424, NTFR 2011/1202 oordeelde de Hoge Raad dat ervan mag worden uitgegaan dat als een beroepsmatige derde is ingeschakeld, kosten zijn gemaakt. Wordt het maken van kosten door de inspecteur betwist, dan volgt uit dit arrest dat de belanghebbende het bewijs moet leveren van de kosten.

In het onderhavige arrest lijkt de Hoge Raad die lijn niet meer te volgen. Hierin overweegt de Hoge Raad namelijk: 'In beginsel dient de rechter ervan uit te gaan dat aan rechtsbijstand kosten zijn verbonden indien de bijstand door een derde beroepsmatig is verleend. Voor een uitzondering is plaats indien het bestuursorgaan het tegendeel stelt en in geval van betwisting aannemelijk maakt.' Hieruit kan worden afgeleid dat de inspecteur het bewijs moet leveren dat geen kosten zijn gemaakt. Op welke wijze de inspecteur dat moet doen, laat de Hoge Raad in het midden. Vermoedelijk wordt dit keer de inspecteur geconfronteerd met een bewijslast waaraan hij niet tot nauwelijks kan voldoen. Hoe kan hij immers bewijzen dat kosten niet zijn gemaakt?

De Hoge Raad eindigt het arrest met een belangrijke overweging in het voordeel van de belastingplichtige. In r.o. 3.3.4 oordeelt de Hoge Raad dat de kosten van de rechtsbijstand door de belanghebbende niet al hoeven te zijn betaald voordat de rechtbank uitspraak heeft gedaan. Hiermee verruimt de Hoge Raad in feite de betalingsmarge voor de belanghebbende. Immers, uitgangspunt van de wettelijke regeling is dat de kosten worden vergoed die de belanghebbende heeft moeten maken. Een letterlijke interpretatie van deze tekst van art. 8:75 Awb ('heeft moeten maken') zou erop kunnen duiden dat de belanghebbende de kosten al moet hebben betaald voordat de zaak is geëindigd om in aanmerking te komen voor de vergoeding. Die lijn zet de Hoge Raad dus niet in. De Hoge Raad geeft de belanghebbende meer speelruimte waardoor de rechtsbescherming van de belastingplichtige ook op dit punt weer wordt vergroot bij de toch al spaarzame vergoeding van gemaakte proceskosten.

[1] Mr. M.H.W.N. Lammers is advocaat bij Hertoghs advocaten – belastingkundigen.

Bron: <http://www.ndfr.nl/link/NTFR2012-2528>

Datum: 25-4-2016 13:38:30

Alle rechten voorbehouden. Alle auteursrechten en databankrechten van deze tekst worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Sdu Uitgevers. Niets uit NDFR mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the publisher's prior consent.